

ROBERT FAJT/CROPIX

SURADNJA ZNANSTVENIKA I ŽUPNIKA URODILA JE PROJEKTOM KOJIM SE SLAVI PAVLINA IZ PETNAESTOG STOLJEĆA

ROBERT FAJT/CROPIX

Jedan od inicijatora projekta, povjesničar dr. Ivan Mance (lijevo) po ocu vuče korijene iz kosinjske doline

citića, te udarivši tako temelje tiskanja knjiga na ovim područjima - kaže dr. Mance.

Tajna slova ŽHD

Danas je ostalo 12 sačuvanih primjeraka prvotiska. Dr. Mance nabrojao nam je sve lokacije na kojima se čuvaju, a najzanimljivije su svakako Sankt Peterburg, gdje se spletom okolnosti čuva najbogatija hrvatska povijesna glagoljaška zbirka, zatim Beč, Vatikan, Washington, dok su ostali u hrvatskim institucijama.

Mance nije otkrio sva slijepo otisnuta slova na knjizi, nešto prije njega to je učinio književnik Zvonimir Kulundžić, ali ih je Mance sva - dešifrirao.

- Što znače slova ŽHD ispod jednog od 880 stupaca na stranici 18v prvotiska? Nakon šest mjeseci razmišljanja došao sam do zaključka da jedino što ima smisla jest zamijeniti slova brojevima, jer svako glagoljsko slovo uvijek predstavlja jedan broj - primjerice A-1, Č-1000, Ž-7... No, što s brojevima? Nakon novog vala razmišljanja shvatio sam da se u 7. retku odozdo (Ž-7), kao 600. otisnuti znak (H-600) kojim počinje riječ koja ima pet slova (D-5), a to je riječ "Pavla", odnosno svetog Pavla prvog pustinjača. Svetac je to na čijem su učenju osnovani pavlini, pa je tako Kacitić ukazao na pavline, kojima je i sâm pripadao - objašnjava dr. Mance.

Za taj pothvat Mance je, dako, morao svladati glagoljično pismo, koje je naučio radeći na glagoljskim tekstovima, knjigama i listinama. Ne čita ga kao latinicu i ne piše na glagoljici, ali je zna dovoljno da je razumije.

Autor spomenika je akademski kipar Slaven Miličević. Kacitić je prikazan s knjigom u rukama, hrvatskim prvotiskom, "Misalom po zakonu rimskoga dvora", te na otvorenim stranicama knjige prstom pokazuje glagoljicom ispisani kolofon: "Godine gospodnje 1483., mjeseca veljače, dana 22., ti misali biše svršeni".

Brojni donatori sudjelovali su u realizaciji tog vrijednog projekta, najveći je Hanza Media, nakladnik Jutarnjeg lista. Kako bi se zatvorila financijska konstrukcija od četrdesetak tisuća eura, nedostaje još nekoliko tisuća, pa svi koji žele, mogu uplatiti na račun Župe sv. Antuna Padovanskoga - Gornji Kosinji. □

Račun Župe sv. Antuna Padovanskoga - Gornji Kosinji:
HPB - Hrvatska poštanska banka d. d.
IBAN: HR7023900011101014765
Župa sv. Antuna Padovanskog
Model: 00
Poziv na broj: OIB uplatitelja
Opis plaćanja: Donacija za spomenik Ambroza Kacitića

Sačuvano dvanaest otisaka

Nekadašnji strojobravar i vatrogasac

Vlč. Pero Jurčević, bivši strojobravar, i dr. Ivan Mance, bivši vatrogasac, udružili su se u borbi za očuvanje kulturne baštine. Župnika i znanstvenika spojio je projekt HEP-a, hidrocentrala zbog koje će biti potopljen Gornji Kosinji i obližnje selo Mlakve

U šest mjeseci tiskali 200 primjeraka

S tiskanjem prvih misala počeli su u ranu jesen 1482. godine, a završili su ih 22. veljače 1493. godine. U oko šest mjeseci tiskali su 200 primjeraka, danas ih je 12 sačuvanih

Otkrivanje biste održat će se 29. lipnja

Vrhunac suradnje samozatajnog župnika i rječitog znanstvenika bit će na blagdan sv. Petra i Pavla, 29. lipnja, kada će biti svečano otkrivena već postavljena bista velikom Ambrozu Kacitiću od plemena Kolunića ili žaknu (đakonu) Brozu, kako se sam predstavljao

Misterij glagoljskih kodova

Znanstvenik Mance nije otkrio sva slijepo otisnuta slova na knjizi, koja su nekako najintrigantniji detalj hrvatskog prvotiska, nešto prije njega to je učinio književnik Zvonimir Kulundžić, ali ih je Mance sva - dešifrirao. Slova ŽHD otkrivaju posvetu pavlinima i svetom Pavlu

Spomenik ličkom Gutenbergu

"Dokazali smo da je pavlin Ambroz Kacitić napravio hrvatski prvotisak"

ROBERT FAJT/CROPIX

MARIO PUŠIĆ

Dvije neobične životne priče spojile su se u nesvakidašnjim okolnostima i iznjedrile sjajan projekt - spomenik prvom hrvatskom tiskaru Ambrozu Kacitiću, postavljenom na bajkovitom humku kraj kapele svetoga Petra i Pavla u Donjem Kosinju, na temeljima nekadašnjeg pavlinskog samostana u kojemu je djelovao taj "lički Gutenberg".

Jedna od njih je ona dr. Ivana Mancea, Zagrepčanina koji prema ocu vuče korijene iz kosinjske doline, a druga je tamošnjeg župnika Pere Jurčevića. Rođeni Slunjanin, velečasni Pero osobit je. Kao školovani strojobravar zaredio se prije osam godina, u svojoj 42. Mance je doktorirao povijesne znanosti na temu dokazivanja Kosinjske tiskare - prve u Hrvata, a prije toga je radio kao vatrogasac, pa diplomirao sigurnost i zaštitu na radu, a onda postao magistar informacijskih znanosti. Župnika i znanstvenika spojio je projekt HEP-a, hidrocentrala zbog koje će biti potopljen Gornji Kosinji i obližnje selo Mlakve. Vlč. Pero premetnuo se u vođu pobune lokalnog stanovništva, braneći njihove kuće, štale i sjenike, a povjesničar Mance naglasak je stavljao na kulturno-povijesnu priču, ukazujući da će arheološka nalazišta toga kraja.

Igra slučaja

Suradnja samozatajnog župnika i rječitog znanstvenika vrhunac će imati na blagdan sv. Petra i Pavla, 29. lipnja, kada će biti svečano otkrivena već postavljena bista velikom Ambrozu Kacitiću od plemena Kolunića ili žaknu (đakonu) Brozu, kako se sam predstavljao. Pripreme za taj veliki događaj traju mjesecima, godinama zapušteni okoliš oko crkve je uređen, crkva u kojoj se mise služe samo prigodno također je dobila novi sjaj. Sasvim sigurno će sada postati važna lička

Spomenik prvom hrvatskom tiskaru Ambrozu Kacitiću postavljen je na humku kraj kapele svetoga Petra i Pavla u Donjem Kosinju

turistička destinacija, jer bista koju će svečano otkriti uz pučku veselicu otkrit će prekrasan pogled na kosinjsku dolinu kojom vijuga rijeka Lika s Velebitom u daljini.

Dr. Mance kao da je bio predodređen za realizaciju tog projekta, jer je, boraveći kao dijete kod bake Rože u obližnjoj Mance Dragi, listao knjigu Zvonimira Kulundžića, posvećenu 500. obljetnici tiskano-

ga kosinjskog misala. Bila je šarena, a što drugo može privući osmogodišnjaka. No, kako je odrastao, sve ga je više zanimala, pa sve do danas, kada je i sâm o tiskari napisao knjigu, dešifrirajući u njoj Kacitićeve kodirane tragove u obliku slijepih otisaka, razbijajući oko njih glavu oko dvije godine.

Dok sjedimo u župnom dvoru u Gornjem Kosinju, gdje nas je ugoštio vlč. Pero, pitamo se kako se tiskara 1482., samo 28 godina otkako je izumljena, našla u Kosinju, danas prilično zabačenom dijelu.

- Tiskara nije objekt i Gutenberg zapravo nije izmislio tiskarski stroj. On je postojeću prešu za vino ili maslinovo ulje prenamijenio u dobar alat za tiskanje knjiga. Ključna je bila njegova tehnika izrade pomičnih slova, pa kada ju je usavršio, tiskarski stroj je zapravo bio jedan kovčez punci, odnosno kalupa i matrica, te tiskarske preše u dva sanduka, i to je to. Zašto baš Kosinji? Igrom slučaja. U ono doba se Ivan (VIII) Anž Frankopan Brinjski sporio s hrvatsko-ugarskim kraljem Matijašom Korvinom, te je on poslao vojsku da ga protjera iz Brinja. Vjerojatno se sakrio u Kosinju, od kneževa kosinjskih posudio je stari grad Kosinji, te je tamo osnovao tiskaru s glagoljičnim slovima, graviranim u Veneciji, angažirajući za strojem mladog pavlinskog redovnika Ka-